

SÖZ KÜTÜPHANECİNİN

ÇOCUK KÜTÜPHANELERİNDE İARE SERVISLERİ VE HATALARIMIZ

Bir kaç gün konaklamak istediği yerde, göçebe, çocuğunu okutmak ister. «Hoca efendi, benim çocuğum çok akıllıdır; buna iki saatin içinde Fıkh-ı Feraizi öğretiver» diye bir sürü vaatlerde bulunur. Hoca; «iki saatte hiç bir şey öğrenmez» diye söylese de göçebenin ısrarına dayanamayıp «peki» der. Oğlunu iki saatlik derse burakan göçebe, ikinci konak yerine hareket eder. Hoca çocuğa «Oğlum, Fıkh-ı Feraiz de, Fıkh-ı Feraiz de» diye tekrarlatıp uğurlar. Yolda hep «Fıkhı Feraiz, Fıkhı Feraiz» diyen çocuk, babasını görünce feraizini unutup fık fık demeye başlar. Baba çocuğa sorar : «Ne öğrendin, oğul?» Tabii çocuk : «Fık, fık» dan başka bir şey söylemez. Göçebe hanımına dönüp «Bizim oğlan iki saatlik derste fıkırdamaya başladı; eğer iki günlük ders aldırıysaydık, arslanlar gibi kükreyecekti» der.

Çocuğa iki saatin içinde belki bir şeyler öğretilir, ama okuma zevki verilemez. Ailesi veya öğretmeni tarafından «Gidin, kütüphanede okuyun» demek de hiç bir şey ifade etmez. Okumaya zorlanan çocuk, okuma zevki yerine okumama zevki alır.

Terbiyecinin kurucusu J. J. Rousseau Emilini eğitirken ileri yaşlara kadar, çocuktan gelmeyen bir isteğe cevap vermemiştir. Ona öğretilecek şey, çocuğun öğrenmek istediğidir. Çocuk konulara zorlanmadan itilecek, fakat o sormadan öğretilmeyecektir.

Okuma zevki, okuma alışkanlığı, aslında okullarımızda öğretmeye çalıştığımız dersler kadar önemlidir. Bu kadar önemli bir konu «gidin okuyun; okutun» demekle olmaz. İlkokulun birinci devresinde sınıf öğretmeni tarafından sınıf listesinin kütüphaneye gönderilip topluca iare kaydının istenmesi; velinin, çocuğunu okula kaydettirdikten sonra iareye de müracaatı; öğrencileri sessiz okumaya alıştırmak için kütüphaneden sınıftaki öğrenci adedi kadar kitabın alınarak derslerde öğrencilerin sessiz okumaya zorlanması, sık sık görülen hususlardandır. Bu, öğretmenin ve ailenin çocuk eğitimi konusunda yetersiz ve bilgisiz olduğunu gösterir.

Sekiz yaşındaki bir çocuğun en inanılmaz hikâyeleri anlatıp, olmayacak şeyleri yaptığını iddia ettiği ve bu anlatıklarının başkaları üzerindeki etkilerinin de farkına vardığı bir devrede, bu gibi hareketler çocuklarımızda MITAMONI denilen (Çocukta yalan söyleme) hastalığı yaratır. Böyle çocuklara masal anlatılmaz. Masal kitapları okutulmaz, hayal güçleri onları mitamoniye sürükleyeceğinden, iyi arkadaşlıkla ve gerçekle ilgili kitaplar okutulur.

İare servisi okuyucularımızın % 90 ı, kütüphaneye ne okuyacağını bilmeden gelmekte; ancak kitabı gördükten sonra seçmektedir. Yetişkin olan bizler bile, kumaş almak için girdiğimiz mağazada çeşitli kumaşlar arasından hangisini alacağımızı şaşırıp yanımızdakilerden yardım bekleriz. Çocuk da aynı şekilde, kitap raflarının karşısına geçince, önceden bir bilgiye sahip olmadığı için, raflardaki kitapları akdarıp dönderiyor ve saatlerce burada oyalanıyor. Ya tesadüfi bir eseri alıyor veya yanındaki bir arkadaşının «şunu al» demesiyle, o kitabı alıp getiriyor. Bu durum karşısında kütüphanecinin «yavrum bu senin okuyacağın eser değil, sen onun yerine şunu al» demesi, bizzat bu okuyucu ile ilgilenmesi de her zaman mümkün olmayabilir veya kalabalık bir durumda

gözden kaçabilir. Çocuğun, dış âlemi hakkında olgun bir kişinin kesinliği ile hükme varamadığı bu çağında okuyucu ile ilgilenilmesi; kütüphanecinin okuyucularını en az sınıf öğretmeni kadar tanınması gereklidir. Bunun için de iareye kayıt anne, baba, öğretmenin isteginden ziyade, okuma servislerinde kendini yetiştiren okuyuculara uzun boylu aydınlatici fikirler verildikten, kütüphanecide «yeterlidir» kanaati hâsıl olduktan sonra, yürütülmelidir. İlkokulun birinci devresinde temizlik tertip ve düzen fikri uyanmamış bir öğrenciyi biz nasıl iareye kaydedebiliriz? Kitabın eskimesi, yıpranması, terkin işlemi de ayrı bir dert!

Haliyle, okul ve ailesi tarafından yetiştirilmiş, bir kaç kitap ile bir kaç yazar adı bilen, ilkokul ikinci devre ve ortaokul öğrencileri bu görüşlerimizin dışındadır. İare kayıt işlemlerinde de okul ve aile ile işbirliği, öğrencilerin ruhsal dosyaları gibi durumların önem ve lüzumu çocuk kütüphanelerinde de belirlemektedir. İşte yukarıda gösterilen hususların dikkate alınmasıyla çocuğa hizmet daha iyi yapılmış olur. Çocuğun iareden aldığı kitabı iki saat sonra beğenmeyip getirmesi, zorla okuma veya okutma gibi durumlarla karşılaşılmaz.

İARE İÇİN DÜŞÜNDÜKLERİMİZ :

a) Çocuk kütüphanelerinde iare servisi kayıtları sıra ile yapılmakta olup, bu numara kütüphanede öğrencinin iare servisi kayıt numarasıdır. Çeşitli sebeplerle kaydı silinen öğrencilerin işlemleri düşünceler hanesinde gösterilmekte ise de aynı numaraya başka bir öğrenci kaydı yapmak mümkün olmamaktadır.

b) Geride kaydı silinen öğrenciye ileride aynı numarayı vermek karışıklığa sebebiyet verir.

c) İare servisi kayıt defterlerinin ilkokullardaki kütük defterleri gibi tanzim edilerek öğrencinin adı ve soyadı, babasının adı, doğum yeri ve yılı, okulu okul numarası, sınıfı, kayıt tarihi, babasının işi, ayrılma tarihi gibi sütunların bulunması gerekir.

ç) İstifade kartları üzerine de okuyucu fotoğraflarının yapıştırılması. Böylece öğrenciler arasında kart değiştirme, yerine kitap alma gibi hareketlerin önüne geçilmiş olur. Bu kartların iare servisi öğrenci şebekesi şekliini alması bugün bir zaruret tir.

İare servislerimiz kütüphaneci için bir problem teşkil etmekte olup, yenilenmesini arzulağığımız bu problemin çözümlenmesi ile ilgili fikirlerimiz yukarıda gösterilmiştir. İare servisleri için faydalı olacağını inandığımız bu hamlelerin olumlu sonuçlar vereceği kanaatindeyiz.

Mustafa AÇIKALIN
BURDUR

OKUL KÜTÜPHANELERİNDE MEMUR SORUNU

TURK KÜTÜPHANECİLER DERNEĞİ
BULTENİ'nin XV. cilt 3. sayısında çıkan bir yazımdan dolayı, yurdun muhtelif yerlerinden bir hayli mektup almış bulunuyorum. Her satırı derle yüklü olan bu mektupları okudukça üzülmemek elden gelmiyor. Faydasına inandığımız ve çok şeyler beklediğimiz kütüphanelerimizi emekleme devresinden çıkarıp batı uygarlığı ile aynı

seviyeye getirecek olan kişiler kütüphanecilerdir. Kütüphaneyi oluşturan temel unsurlardan birinin de kütüphaneci olduğunu biliyoruz. Bugün Ankara, İstanbul şehirleri dışında kalan bu gibi kuruluşlarda hizmet gören kütüphanecilerin hangi şartlar içinde çalıştığı veya çalıştırıldığı incelenecek olursa, görülecek gerçek manzara, bütün haşmetiyle at oynatan Ortaçağ zih-

niyetinin bir tablosu olacaktır. Meslektaş-larımın, medeni cesaretimle hislerine ter-cüman olduğumu belirten, iltifat dolu mektuplarından, kendilerine lâyık gördükleri sıfat ve ruh haletini gösteren bazı örnek-ler vermeyi faydalı buldum. «Hislerimize tercüman oldun, sağol». «Biz malhûmların sesini duyurdun». «Köle muamelesi gören bizler nasıl faydalı olalım?» Bunlar sadece bir kağıt.

Maddi yönden nasibi kıl olan biz kütüp-hanecilerin cemiyetten tecrit edilmiş olduğu fikrini kendinde sabitleştirerek kişiliğini yi-tirmesinin nedenleri vardır. Ve çeşitlidir. Bu nedenleri iyi niyetle ortaya koymak, halini istemek daha çok çalışıp faydalı ol-maktır hence.

Adaletin mülkün temeli olduğu bir mem-lekette hakikatleri ortaya koymak, iaceleni cesaretle ziyade, insani bir vebedir. Gerçekçi aydın, gereği ortaya koyarak halli için üzerine eğilendir. «Viran ola-sı hanede evlad ü ayal var» zihniyeti çok gerilerde kalmıştır. Çok okuyan kişi olan kütüphaneci, kültürünün ışığı ile yolunu aydınlatıp pürüzleri işaret eder. Sınıf farkı, zümre tahakkümü tanma-dan uygarlık yolunu açar. Bu yolda ilerlemek isteyenlere rehber olur. Kültür ürünü ile doymayan kütüphaneci kendi sorunlarını dile getiremeyeceği gibi, loş-luğa ışık tutamaz, karamsar kalır. Ku-tuplaşan dünyada ulusal bağımsızlık ve çıkarlarımızın bekasına kütüphanecilik hizmetlerimizle müdafî yetiştirmede payı olan bizler, kişiliğimize saygı, maddeten tatmin, sosyal ıslah ve huzura muhtaç durumdayız. Bu haklı sese kimsenin kul-lak takayacağını sanmıyorum.

Bizleri huzursuz kılan nedenleri hizmet sürem boyunca karşıma dikilen güçlüklerle aldığım mektupların bir sentezini yaparak okul kütüphanecilerinin her zaman karşılaştığı sorunları göster-mekle bu hastalığın tedavi edileceğine inanmaktaym.

DURUM : Öğretmen okullarında çalışan kütüphanecilerin çoğu D cetveli ücretlidir. Bu okullarda kütüphane me-

muru kadrosu olmadığı için 250-300 li-ra ücretle Kâtip - Daktilo kadrosu ile memur alınarak kütüphane hizmetinde çalıştırılır.

Örneğin : Aşımın daktilo, şoförün usta öğretici, sağlık hizmetlisinin aşçı yamağı, tamirci ustasının teknisyen kadrosunda çalıştırılması v.s.

Kütüphanenin faydalı olması me-murun şahsi kabiliyet ve kitap sevgisine bağlıdır. Memurun uzun yıllar bu mes-lekte kalması, onu bir şeyler yapmaya zorlar. Her geçen gün biraz daha fayda-lı olma çabası içindedir. Okullardaki bu kuruluşlar daima gözden uzak kalır. Bir hesap memuru, ambar memuru, kâtip daktilo gibi her gün âmirle karşılaş-maz. Ne yaptığı, nasıl çalıştığı görül-medığı için kitap deposunun kapısında uyuyan, devletin sırtından geçinen bir miras-yedi muamelesi görür.

Her gün yüzlerce öğrenciye kitap vermek için merdiven sırtında raf raf dolaşarak ter döken o değil mi? Sevgi-den, sempatiden uzak; hayat şartlarına uymayan D cetveliyle dondurulmuş 300 lira ücretin fakr u zarureti içinde çırpınır durur. Tek bir özlemi vardır. İnsanca yaşamak! Aldığı ücretin aylık borcunu kapatması için terfi ettirilmesini ister. Tahsilce ondan farklı olmayan, hattâ daha az tahsili olan diğer memurlar gibi, bir çok farklardan istifade edebilmek için, asli maaş kadrosuna geçirilmesini diler. Her mali yıl başında Bakanlığa dilekçe verir, nazarı itibara alınmaz. Ba-kanlık «sırası geldiğinde kadro verilecek-tir» der; 10 yıl beklersin, sıran gelmez. Diğer taraftan ita amiri, hizmet süre-siyle tahsil durumuna bakmadan, ken-disine şirin görünene kadro olarak asli maaşa geçirir. Küdemli memursun; hakkın istersin, «ayda beş on kitap kaydedenin hakkı 300 liradır» denir. Direnmen âmi-rince saygısızlık kabul edilir. 10-15 yıl-dır terfissiz, takdirsiz 300 liraya çalışır-sın. Topluma küskün, yarına güvensiz bir duruma girer, sosyal adalet sözünü duydukça acı acı gülersin. Bir kütüpha-

neci olarak hak arayamazsın; çünkü kadronun başkadır. İta âmirinin lütfuna kalmış bir kader!

Madalyanın diğer bir yüzü ise manevidir. Okul kütüphanecilerinin mesaisini ita âmiri ile başyardımcı eğitim şefi istedikleri şekilde düzenlerler. Çalışma gün ve saatlerini bir talimatname ile belirterek aynen uygulanmasını isterler. Yapılan bu talimatname sosyal adalete uysun veya uymasın, şart olan kendi isteklerinin yerine gelmesidir. Kanun her çalışana bir buçuk gün haftalık dinlenme tatili tanırken; fazla çalışana fazla mesai ücreti verirken; ita âmiri kütüphanecilerin haftalık tatilini bir güne indirmekte; kütüphaneci fazla mesaisi için değil ücret, bir tatlı söz bile duymamaktadır. En çok âmire sahip olan kütüphanecidir. Bunu şöyle sıralayabiliriz. Öğrenci eğitsel kollarından kütüphanecilik kolu başkanı, okul öğrenci başkanı, kütüphane kılavuz öğretmeni, ayniyat müdür yardımcısı, eğitim şefi, müdür başyardımcısı, müdür ve o kuruluştaki mevcut öğretmenlerin hepsi. Bunlar memurdan her zaman ve her yerde saygı ister. Burnu yere değene dek eğilmesini ister. Şehirden uzak bu gibi kuruluşlarda herkesin mesaisi dışında dinlendiği, eğlendiği bir lokal vardır. Memur burada âmirinin makamında imiş gibi resmi durmaya mecburdur. Sigara avuç içerisinde içilir, yanlışlıkla ayak ayak üstüne atılması büyük saygısızlıktır. Bunun hesabını vermek için daireye çağrılmayı bekler, ne cevap vereceğini düşünerek bir suçlu gibi evine dönersin.

Baba malı yardımı ile senede bir kat elbise diktirir, ömründe bir defa fötür şapka giyme nasibine erersen, daireye çağrılır fötür giymeyeceksin denir. Giyersen büyük saygısızlık yapmış olursun. Mahrem ve özel hayatınız emirle yönetilmek istenir. Hayal radarlar icat edilir. Araya canlı antenler yerleştirilir. Memur kanun ve yönetmeliklerin tâyin ettiği âmir - memur münasebetleri hududu içinde saygı ve hürmette kusur etmez. Ne var ki aşırı insan kişiliğini silikleştiren isteklere karşı medenice davranış ve

anlayışla hareket edersen, sevilmeyen kişi, istenmeyen kişi olursun. Onların nazarında uşak, kendi nazarında aç bir memursun. Bu küçük memurun dolmayan çilesidir. XX. asırda, bir hukuk devletinde! Neden insana insanca muamele etmiyoruz? Neden resmîyetle hususiyeti ayıramıyoruz? Neden kul kendine kul arıyor? Aydınım düşünce ve davranışı neden ak olmuyor? Günahımız küçük memur olmaksızın, bu devlet her kademede hizmet beklemiyor mu? Herkesin büyük olması imkânı var mı? Durum her yerde aynı değildir. Şehirlerde mesai dışında memur ve âmir karşılaşmaz, herkes kendi muhitinde kendince yaşar. İlköğretmen okulları böyle değildir. Kuruluşların çoğu şehirden uzaktır. Memurla âmir her gün mesai dışında da karşılaşır. Beşer olan insan bir gün oturduğu sandalyeyi yukarıda saydığım âmirlerden birine uzatmazsa, kötü kişi damgasını yer. Diğerlerine de söyler «filân bana saygı göstermedi» diye. O zaman vay haline.

Efendim arzettiğim hususlar ne mübalğadır, ne de hissidir. Yazmakla, söylemekle bitmiyecek olan bu tutum ve davranışlar gerçeğin özüdür. Yüreklere şefkat ve tevazuun dolu dolu olması gerekenler (olanlar da var). Tanrı mesleğinin icracısıyz diyenler : zümreleşerek sizlerin hepsi bey, bizler efendi! Sizden olmayanlara insan muamelesi yapmayın mı diyor Tanrı?

DİLEK VE TEMENNİ : Kütüphaneci kadrosu bulunmayan okullara bu kadronun verilmesi, personel kanununda kütüphaneci olarak değerlendirmeye girbilmesi, için kadro verilmesinin çabuklaştırılarak bir haksızlığın önlenmesi. Uzun yıllar başarı ile hizmet edip terfi edemeyen memurların, hizmet sürelerine uygun olarak, ücretlerinin artırılması. Mesleki yönden eğitilmesi için her üç yılda bir memurun kursa tâbi tutulması, memurun terfi işini sağlayacak ve direkt olarak hakkını arayacak genel müdürlüğe bağlı bir merciin ihtası, sosyal adaleti gerçekleştirmekle **kahıyacak** bu meclistenen amaca ulaşacaktır.

Bedrettin İLİCA